

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1945 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m.

Genom en den 4 januari 1945 dagtecknad proposition, nr 11, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Lag

angående ändrad lydelse av 15 § lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning.

Härigenom förordnas, att 15 § lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

15 §.

Beträffande verksamhet — — — gälla arbetsföreståndaren.

Lag samma vare, där arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 16 maj 1930 (nr 139) om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete.

Härigenom förordnas, att 9 § lagen den 16 maj 1930 om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

¹ Gällande lydelse, se SFS 1939: 202.

9 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten eller kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående innehavare av företag gälla arbetsföreståndaren.

Lag samma vare, där arbetsrådet efter framställning av innehavare av företag godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i innehavarens ställe.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning — i det följande benämnd *allmänna arbetstidslagen* — skall arbetsgivare, som använder arbetare till arbete i strid mot vad i lagen är stadgat eller mot föreskrift som meddelats med stöd av lagen, fällas till straff (12 §). Straffpåföljd inträder även för arbetsgivare, som försummar att fullgöra i lagen föreskriven skyldighet att vederbörligen anmäla sådan avvikelse från arbetstidsregleringen, som betingas av olyckshändelse m. m., att verkställa vissa anteckningar i särskild journal eller på annat godtaget sätt, att förvara journalen m. m. på arbetsstället under viss tid samt att anslå exemplar av lagen och arbetstids-schemat på arbetsstället, varjämte straff följer för arbetsgivare, som lämnar oriktig uppgift i anteckning varom nyss nämnts (13 §). Straffet utgöres i samtliga fall av dagsböter. Från huvudregeln att arbetsgivaren är ansvarig för efterlevnaden av lagen följer ett undantag av bestämmelsen i 15 § av lagen. Enligt nämnda paragraf skall nämligen, beträffande verksamhet som bedrivs av kommun, vad i lagen är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Enahanda ansvarighetsregler givas i lagen den 16 maj 1930 om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditori-arbete, här nedan benämnd *bageriarbetstidslagen*. Företagsinnehavaren straffas sålunda med dagsböter, om han bedriver arbete i strid mot stadgande i lagen eller mot föreskrift som utfärdats med stöd av sådant stadgande (6 §). Enahanda straff inträder, därest företagsinnehavaren försummar att fullgöra i lagen föreskriven skyldighet att vederbörligen anmäla sådan avvikelse från arbetstidsregleringen, som betingas av olyckshändelse m. m., eller att anslå exemplar av lagen i fråga å arbetsstället (7 §). Vidare föreskrives i 9 § bageriarbetstidslagen — vilken paragraf tillagts genom lag den 26 maj 1939 — att beträffande verksamhet, som bedrivs av staten eller

kommun, vad i lagen är stadgat angående arbetsgivare skall gälla arbetsföreståndaren.

I *lantarbetstidslagen* den 18 juli 1942, *arbetstidslagen för detaljhandeln* av samma dag och *arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer* den 30 juni 1944 finnas motsvarande bestämmelser om straffansvar för arbetsgivare, som bryter mot de i lagarna givna föreskrifterna. I dessa lagar har emellertid möjlighet skapats för arbetsgivaren att få ansvaret för lagarnas efterlevnad överflyttat till särskild arbetsföreståndare. Enligt föreskrift i lagarna (resp. 15, 17 och 15 §) skall nämligen, där arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe, vad i lagen är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren. En liknande bestämmelse finnes även i *butikstängningslagen* den 18 juli 1942. Jämlikt sistnämnda lag kan nämligen länsstyrelsen efter framställning av näringsidkare godtaga viss person såsom verksamhetens föreståndare i näringsidkarens ställe (16 §).

I *sjöarbetstidslagen* den 30 september 1938 har frågan om ansvaret för lagens efterlevnad vunnit en lösning, som avviker från reglerna i de övriga arbetstidsförfattningarna. Ansvaret för iakttagande av de centrala bestämmelserna i *sjöarbetstidslagen* åvilar nämligen fartygsbefälhavaren. Om förseelsen skett med redarens vetskap och vilja, straffas emellertid även redaren.

I 28 § *förordningen* den 25 oktober 1940 *angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.* lämnas vissa föreskrifter rörande arbetstiden för förare av automobil i yrkesmässig trafik. Enligt 34 § 2 mom. samma förordning straffas innehavare av trafiktillstånd, som använder förare till arbete i strid mot nämnda föreskrifter, med böter. Innehaves trafiktillståndet av staten eller kommun, drabbar ansvaret dock enligt 37 § förarens närmaste förman eller under vissa omständigheter annan överordnad.

I en vid 1943 års riksdag väckt motion (I: 60) hemställdes, bland annat, att riksdagen för sin del ville besluta, att till 15 § allmänna arbetstidslagen skulle fogas ett nytt stycke av innehåll, att arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare kunde godtaga viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

Andra lagutskottet, som behandlade nämnda motion, inhämtade yttrande över densamma av arbetsrådet och riksförsäkringsanstalten ävensom av svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige och de anställdas centralorganisation (Daco). Riksförsäkringsanstalten hade i sin tur infordrat yttranden från samtliga yrkesinspektörer, skogs- och flottledsinspektören samt yrkesinspektrisen.

Riksdagen, som godkände av andra lagutskottet i ärendet avgivet utlåtande (nr 25), anhöll i enlighet därmed i skrivelse den 29 maj 1943, att Kungl. Maj:t ville dels för riksdagen framlägga förslag om sådan ändring i allmänna arbetstidslagen, att möjlighet beredd till överflyttning av an-

svaret för lagens efterlevnad till särskild i arbetsgivarens ställe av arbetsrådet godtagen arbetsföreståndare, *dels ock* låta verkställa utredning rörande lämpligheten och behovet av motsvarande ändringar i arbetstidslagstiftningen närstående författningar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Av utskottets utlåtande torde framgå, att med arbetstidslagstiftningen närstående författningar närmast åsyftats bageriarbetstidslagen och förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.

Genom beslut den 30 juni 1943 uppdrog Kungl. Maj:t åt *arbetsrådet* att verkställa ifrågavarande av riksdagen begärda utredning rörande arbetstidslagstiftningen närstående författningar. Arbetsrådet införskaffade yttranden i ärendet från riksförsäkringsanstalten och statens biltrafiknämnd. Riksförsäkringsanstalten hade i sin tur infordrat yttranden från yrkesinspektörerna; biltrafiknämnden hade i ärendet erhållit yttranden från överståthållarämbetet och länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Västmanlands, Kopparbergs och Västernorrlands län ävensom från järnvägarnas samarbetsnämnd, Sveriges trafikbilägares riksgorganisation, biltrafikens arbetsgivareförbund, svenska transportarbetareförbundet och svenska lokaltrafikföreningen.

I skrivelse den 21 december 1943 framlade arbetsrådet resultatet av den anbefallda utredningen, innebärande förslag till ändring av 9 § bageriarbetstidslagen. Häröver har efter remiss yttranden avgivits av Sveriges bageriidkareförening och svenska livsmedelsarbetareförbundet.

Nämnas må slutligen i detta sammanhang, att riksdagen i sin ovanberörda skrivelse den 29 maj 1943 jämväl anhållit, att vid den inom 1938 års arbetarskyddskommitté pågående utredningen måtte tagas under övervägande, huruvida och i vad mån möjlighet borde beredas till överflyttning av svaret för iakttagande av arbetarskyddslagstiftningen från arbetsgivare till särskild arbetsföreståndare, samt att Kungl. Maj:t i skrivelse den 30 juni 1943 anmodat nämnda kommitté att i samband med fullgörandet av dess uppdrag överväga sagda spörsmål.

Föredraganden, statsrådet Erlander, har i propositionen anfört följande:

»I flera av de speciella arbetstidslagarna, nämligen lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln och arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer, ävensom i den arbetstidslagstiftningen närstående butikstängningslagen finnes intagen bestämmelse, enligt vilken vad beträffar svaret för lagarnas efterlevnad offentlig myndighet äger att, efter framställning från arbetsgivaren, godtaga viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe. En sådan bestämmelse torde, på sätt riksdagen hemställt, böra införas jämväl i allmänna arbetstidslagen. Därjämte torde en dylik föreskrift, i enlighet med vad som föreslagits eller tillstyrkts av hörda

myndigheter och sammanslutningar, böra inflyta i bageriarbetstidslagen. Berörda anordning kan nämligen utan tvivel i många fall, till fromma för effektiviteten av ifrågavarande lagstiftning, leda till att ansvaret verkligen kommer att åvila den som faktiskt handhar ledningen av arbetet eller rörelsen och därför också närmast bör öva uppsikt över att lagstiftningen efterföljes. Å andra sidan torde den prövning, som vederbörande myndighet har att verkställa då fråga uppkommer om överflyttning av arbetsgivaransvaret å särskild föreståndare, innebära en tillfyllestgörande garanti för att ifrågavarande möjlighet icke missbrukas. För medgivande till ansvarighetsöverflyttningen lär nämligen myndigheten städse böra kräva såväl att tillräckliga skäl för ett överförande av ansvaret visas föreligga som ock att den, som skall övertaga ansvaret, har en sådan ställning inom företaget och sådana personliga kvalifikationer att han lämpligen kan godtagas såsom arbetsföreståndare. Skulle det komma till vederbörande myndighets kännedom att en person, som av myndigheten tidigare godtagits såsom arbetsföreståndare, icke längre är lämplig för nämnda uppgift eller att sådana omständigheter eljest föreligga att ansvarighetsöverflyttningen icke längre bör äga bestånd, har myndigheten såväl rätt som skyldighet att återkalla sitt medgivande.

Vad beträffar frågan, på vilken myndighet det bör ankomma att pröva ansökningar om överflyttande av arbetsgivaransvaret, torde arbetsrådet, som har att meddela eftergifter från bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen, jämväl böra pröva ansökningar om överflyttande av ansvaret enligt nämnda lag. Ansökningar om eftergifter från bestämmelserna i bageriarbetstidslagen prövas och avgöras av yrkesinspektionens chefsmyndighet, d. v. s. riksförsäkringsanstalten. Denna har påyrkat att jämväl prövningen av ansökningar om överflyttande av företagaransvaret enligt bageriarbetstidslagen måtte anförtros åt anstalten. Såsom arbetsrådet framhållit måste det emellertid för en enhetlig tillämpning av överflyttningsregeln vara av betydelse att ifrågavarande ärenden avgöras av arbetsrådet, som har att bedöma likartade frågor enligt lantarbetstidslagen, arbetstidslagen för detaljhandeln, arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer samt, efter genomförandet av den tillämnade ändringen av allmänna arbetstidslagen, jämväl enligt sistnämnda lag. Att märka är även att beträffande de företag, som omfattas av såväl allmänna arbetstidslagen som bageriarbetstidslagen, arbetsrådet i allt fall har att pröva, huruvida skäl föreligga för ett överflyttande av ansvaret för efterlevnaden av bestämmelserna i förstnämnda lag. Då jag på grund av det anförda förordar att det skall ankomma på arbetsrådet att pröva ansökningar av ifrågavarande slag jämväl i vad de avse bageriarbetstidslagen, utgår jag från att arbetsrådet vid ärendenas behandling kommer att i erforderlig mån söka kontakt med riksförsäkringsanstalten.

Vidkommande slutligen spørsmålet huruvida ifrågavarande regel om överflyttning av arbetsgivaransvaret bör införas även i förordningen om yrkesmässig automobiltrafik m. m., nämligen i vad avser förseelser mot förordningens arbetstidsbestämmelser, skulle en dylik överflyttning på sätt biltrafiknämnden och arbetsrådet framhållit medföra den olägenheten, att skilda bestämmelser bleve gällande i fråga om å ena sidan dylika förseelser och å andra sidan övriga förseelser mot förordningen. Förordningens arbetstidsbestämmelser givas i 28 §, vilken paragraf innehåller, i 1 mom. regler om längsta oavbrutna körtid för motorförare i yrkesmässig trafik och i 2 mom. regler om sådan förares arbets- och vilotid. Föreskrifterna i 1 mom. ha tillkommit så gott som uteslutande i syfte att tjäna trafiksäkerhetens intresse. Även reglerna i 2 mom. torde endast i ringa mån ha karaktären av en av sociala skäl betingad arbetstidsreglering. Vid behandlingen under 1944 års riksdag av ett motionsvis framfört förslag om ändring av sagda moment underströks också att sistberörda bestämmelser huvudsakligen avsåge att minska den fara för trafiksäkerheten som är förenad med förares överansträngning. Vid nu angivna förhållanden och då något starkare behov av möjlighet till ansvarighetsöverflyttning i vad avser förordningens arbetstidsbestämmelser icke framträtt, anser jag att nämnda fråga icke bör upptagas till slutligt övervägande i nu förevarande sammanhang.»

Lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran.

Utskottet. Genom förevarande proposition har föreslagits införande i allmänna arbetstidslagen och bageriarbetstidslagen av en bestämmelse, enligt vilken arbetsrådet skall äga att efter framställning av företagsinnehavare godtaga viss person såsom arbetsföreståndare i innehavarens ställe med den verkan att ansvaret för lagarnas efterlevnad överflyttas till arbetsföreståndaren. Motsvarande bestämmelse finnes redan i de flesta andra arbetstidslagarna. De nu framlagda lagförslagen hava föranletts av en framställning av 1943 års riksdag. Mot avfattningen av desamma har utskottet intet att erinra.

I fråga om tillämpningen av bestämmelsen ansluter sig utskottet till vad föredragande statsrådet anfört beträffande förutsättningarna för medgivande till ansvarighetsöverflyttning och beträffande återkallande av sådant medgivande. Enligt utskottets mening bör såsom arbetsföreståndare i allmänhet godtagas endast den som intar en verkligt ledande ställning, således beträffande företag, som drivas i form av bolag eller förening, verkställande direktör, disponent eller därmed jämställd befattningshavare. Då det gäller större industriföretag torde ansvaret böra kunna överflyttas till den som utövar ledningen för större driftavdelning, särskild fabrik eller dylikt inom företaget. Med hänsyn till att de företag, som falla under allmänna arbetstidslagen, i fråga om storlek, organisation m. m. förete avsevärda skiljaktigheter är det emellertid vanskligt att fastställa bestämda regler för tillämp-

ningen av ifrågavarande bestämmelse. Fall kunna tänkas, då avsteg från de av utskottet uppdragna riktlinjerna kunna vara motiverade. Det torde böra ankomma på arbetsrådet att i praxis närmare utforma normerna för tillämpning av bestämmelsen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 15 februari 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Holmbäck, Linder, Wistrand, Forslund**, *Olof Carlsson, Hallagård* och *Gunnar Andersson**;

från andra kammaren: herr *Olovson* i Västerås*, fröken *Andersson**, herrar *Petersson* i Hällbacken*, *Ryberg**, *Nilson* i Eskilstuna, *Hermansson, Holm** och *Larsson* i Östersund.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.